

I

(Rezolucje, zalecenia i opinie)

OPINIE

EUROPEJSKI KOMITET EKONOMICZNO-SPOŁECZNY

579. SESJA PLENARNA EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO,
14.6.2023–15.6.2023

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Europejska Rada ds. Polityki Żywnościowej jako nowy model zarządzania w przyszłych unijnych ramach dotyczących zrównoważonych systemów żywnościowych”

(opinia z inicjatywy własnej)

(2023/C 293/01)

Sprawozdawczyni: **Piroska KÁLLAY**

Decyzja Zgromadzenia Plenarnego	25.1.2023
Podstawa prawna	Art. 52 ust. 2 regulaminu wewnętrznego Opinia z inicjatywy własnej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Rolnictwa, Rozwoju Wsi i Środowiska Naturalnego
Data przyjęcia przez sekcję	1.6.2023
Data przyjęcia na sesji plenarnej	14.6.2023
Sesja plenarna nr	579
Wynik głosowania	
(za/przeciw/wstrzymało się)	179/1/2

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Unijny system żywnościowy znajduje się na rozdrożu i stoi w obliczu wielorakiego kryzysu, który obejmuje różne wzajemnie powiązane wyzwania środowiskowe, klimatyczne, zdrowotne i społeczne. Biorąc pod uwagę potrzebę podjęcia pilnych działań ze względu na kryzys systemu żywnościowego i konieczność szybkiej zmiany zachowań, Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) uważa, że jego apel o utworzenie „Europejskiej Rady ds. Polityki Żywnościowej” (*European Food Policy Council – EFPC*) jest bardziej aktualny niż kiedykolwiek wcześniej.

1.2. EKES uważa, że tego rodzaju Rada pomogłaby w osiągnięciu bardziej zintegrowanego i partycypacyjnego podejścia do kształtowania polityki żywnościowej, przyspieszyłaby dostosowanie polityki na szczeblu unijnym, krajowym i lokalnym, a przede wszystkim zwiększyłaby jakość i legitymację polityki żywnościowej UE. Przyczyniłaby się również do wspierania bardziej zrównoważonego i harmonijnego rozwoju obszarów wiejskich i miejskich.

1.3. EKES z zadowoleniem przyjmuje zapowiedź unijnych ram na rzecz zrównoważonych systemów żywnościowych jako podstawy zmian systemowych, które muszą zostać wprowadzone przez wszystkie zainteresowane strony w łańcuchu wartości. Podkreśla, że obecna Komisja niezwłocznie powinna zaproponować ramy mające na celu szybkie sprostanie wyzwaniom systemów żywnościowych – opóźnienia mogłyby zagrozić powodzeniu strategii „Od pola do stołu”. Wzywa Komisję, by zobowiązała się do zapewnienia ustrukturyzowanego zaangażowania zainteresowanych stron i społeczeństwa obywatelskiego w nowe zarządzanie tymi unijnymi ramami i zwraca uwagę, że koncepcja Europejskiej Rady ds. Polityki Żywnościowej byłaby odpowiednio do niej dostosowana.

1.4. Komitet odnotowuje istnienie platform związanych z żywnością na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym, ale uważa, że te istniejące fora nie są wystarczające do skutecznego osiągnięcia zrównoważonego i sprawiedliwego systemu żywnościowego i gotowości w zakresie odporności na poziomie UE. EKES uważa zatem, że należy jeszcze bardziej wzmocnić demokrację żywnościową i włączyć ją w proces polityki żywnościowej.

1.5. EKES postrzega Europejską Radę ds. Polityki Żywnościowej jako platformę opartą na podstawach naukowych, wielostronną i wielopoziomową oraz jako instytucjonalną, niezależną strukturę o następującym potencjalnym składzie:

- eksperci akademicy i naukowcy,
- podmioty w łańcuchu dostaw żywności (rolnicy, przedsiębiorstwa spożywcze i przetwórcy, sprzedawcy detaliczni, związki zawodowe itp.), podmioty systemu edukacji i organizacje społeczeństwa obywatelskiego (sieci ds. walki z ubóstwem, banki żywności, platformy społeczne, organizacje pozarządowe zajmujące się ochroną środowiska i rozwojem); przedstawiciele młodzieży; zalecany jest również stanowczo udział partnerów społecznych w Europejskiej Radzie ds. Polityki Żywnościowej, aby zastanowić się nad koniecznymi zmianami na rynku pracy,
- przedstawiciele instytucji (Parlament, Rada, Komisja, EKES, Europejski Komitet Regionów (KR)).

Po zakończeniu fazy wstępnej w skład Rady powinni wchodzić również przedstawiciele szczebla lokalnego, regionalnego i krajowego oraz rady ds. polityki żywnościowej, zapewniając zorganizowaną łączność między odpowiednimi szczeblami oraz prawo do równego udziału przedstawicieli państw członkowskich na poziomie UE. Obecnie krajowe rady ds. polityki żywnościowej nie są wystarczająco rozpowszechnione, aby zapewnić równą reprezentację wszystkich krajów.

1.6. Rada musiałaby być wiarygodną i przejrzystą strukturą oraz przyczyniać się do rozwiązywania problemów związanych z żywnością określonych jako wyzwania w celach zrównoważonego rozwoju ONZ do roku 2030. W szczególności Rada powinna:

1.6.1. być organem instytucjonalnym, na rzecz którego instytucje UE powinny zaangażować się i zapewniać poparcie polityczne;

1.6.2. być stałym źródłem rzetelnych porad i opartych na dowodach wariantów strategicznych i zaleceń dotyczących kierunku systemu żywnościowego UE, w odniesieniu do których instytucje UE powinny być zobowiązane do przekazywania informacji zwrotnych i uzasadnionych odpowiedzi;

1.6.3. poprawić spójność między obszarami polityki (takimi jak wspólna polityka rolna, wspólna polityka rybołówstwa, prawo do pożywienia, przepisy dotyczące zdrowego odżywiania, zamówienia publiczne, polityka edukacyjna itp.) oraz promować innowacje społeczne na rzecz dobrostanu wszystkich podmiotów łańcucha żywnościowego, z uwzględnieniem potrzeby wymiany pokoleniowej rolników; w szczególności EKES uważa, że ważne jest umieszczenie w systemie edukacji priorytetowych treści dotyczących żywności, z udziałem zarówno sektora rolno-spożywczego, jak i właściwych organów edukacyjnych;

1.6.4. docelowo stworzyć sieć rad ds. polityki żywnościowej na szczeblu UE będącą platformą wymiany najlepszych praktyk i spostrzeżeń z myślą o przekazywaniu informacji i wywieraniu wpływu na politykę UE.

1.7. EKES jest gotów zapewnić przestrzeń do zwoływania posiedzeń Europejskiej Rady ds. Polityki Żywnościowej. Udany przykładem jest już europejska platforma zainteresowanych stron gospodarki o obiegu zamkniętym – wspólna inicjatywa EKES-u i Komisji.

2. Kontekst

2.1. Nasze systemy żywnościowe stoją w obliczu wielopłaszczyznowego kryzysu, który składa się z różnych wzajemnie powiązanych wyzwań, takich jak ⁽¹⁾: środowisko (m.in. emisje gazów cieplarnianych związane z produkcją, przetwarzaniem i konsumpcją naszej żywności, utrata różnorodności biologicznej, wyczerpywanie się zasobów rybnych, utrata materii organicznej gleby i erozja gleby), zdrowie (wzrost chorób związanych ze sposobem odżywiania), zanikanie gospodarstw rolnych, brak dostępu do zrównoważonej i zdrowej żywności oraz złe warunki pracy. Jednocześnie systemy żywnościowe już teraz cierpią pod presją wielu wstrząsów klimatycznych, zmieniających się wzorców pogodowych, załamania ekosystemów i degradacji gruntów, gleb i dróg wodnych. Ponadto debaty na temat systemów żywnościowych są w coraz większym stopniu przedmiotem wprowadzających w błąd informacji i komunikacji.

⁽¹⁾ Transformacja europejskiego systemu żywnościowego – Ocena kombinacji polityki UE – Europejska Agencja Środowiska (europa.eu) i prof. De Schutter, prezentacja w EKES-ie 14 kwietnia 2023 r.

2.2. Komisja Europejska opracowuje obecnie nowe unijne ramy dotyczące zrównoważonych systemów żywnościowych, które to ramy zostały przewidziane w strategii „Od pola do stołu” i mają zostać opublikowane do końca 2023 r. Ramy te będą stanowić podstawę zmian systemowych, które wszystkie zainteresowane strony w systemie żywnościowym, w tym decydenci, podmioty gospodarcze i konsumenci, muszą wprowadzić w celu przyspieszenia transformacji w kierunku zrównoważonego systemu żywnościowego UE. Ramy te będą także stanowić podstawę przyszłego modelu zarządzania systemami żywnościowymi i przyczynią się do realizacji celów zrównoważonego rozwoju, co wymaga opartych na współpracy, kompleksowych rozwiązań obejmujących różne departamenty, ministerstwa, sektory i cały łańcuch dostaw żywności. EKES wzywa do pilnego przyjęcia ram dotyczących zrównoważonych systemów żywnościowych w celu szybkiego sprostania wyzwaniom związanym z systemami żywnościowymi. Wszelkie opóźnienia mogłyby zagrozić powodzeniu strategii „Od pola do stołu”. Ramy te powinny obejmować określone w czasie cele, wskaźniki umożliwiające pomiar postępów oraz mechanizmy naprawcze, które należy zastosować w przypadku nieosiągnięcia celów.

2.3. Aby wspierać przejście na bardziej zrównoważony system żywnościowy, w swoich poprzednich opiniach ⁽²⁾ EKES oraz inni eksperci i organizacje społeczeństwa obywatelskiego coraz częściej zwracali uwagę na potrzebę wzmocnienia demokracji żywnościowej. Biorąc pod uwagę pilny charakter działań wobec kryzysu systemu żywnościowego ⁽³⁾, niewątpliwie spowodowanego również wojną w Ukrainie, oraz potrzebę szybkiej zmiany zachowań, konieczne jest jak najszybsze wsparcie skuteczniejszych i bardziej uzasadnionych rozwiązań w zakresie zarządzania. Uważa się, że dzięki zwiększeniu udziału ogółu społeczeństwa i zainteresowanych stron w systemie żywnościowym, innowacje demokratyczne, takie jak rady ds. polityki żywnościowej, będą promować jakość i legitymację polityki żywnościowej ⁽⁴⁾.

2.4. Rady ds. polityki żywnościowej definiuje się jako lokalne koalicje różnych zainteresowanych stron, które współpracują w celu rozwiązywania problemów związanych z żywnością w danym regionie geograficznym ⁽⁵⁾. Stosowność określenia „polityka” została zakwestionowana, ponieważ niektóre z tych rad, koalicji żywnościowych lub komitetów chcą uniknąć postrzegania ich jako tworów politycznych, podczas gdy inne koncentrują się zarówno na programach, jak i na polityce. Organizacje te, dążąc do inkluzywności i zasad demokratycznych, angażują zainteresowane strony z całego systemu żywnościowego, skupiając osoby fizyczne, samorządy lokalne, organizacje nienastawione na zysk i przedstawicieli różnych sektorów gospodarki – rolnictwa, opieki zdrowotnej i edukacji – w celu współpracy w zakresie inicjatyw polityki żywnościowej promujących dostęp do zdrowej, przystępnej cenowo i zrównoważonej żywności dla wszystkich członków społeczności, w której mają siedzibę.

2.5. Pierwsze rady ds. polityki żywnościowej pojawiły się w Stanach Zjednoczonych w latach osiemdziesiątych XX w. ⁽⁶⁾ i od tego czasu są coraz liczniejsze i coraz bardziej zróżnicowane. Europa późno dołączyła do ruchu rad ds. polityki żywnościowej, jednak w ciągu ostatniego dziesięciolecia ich liczba w całej Europie szybko rosła ⁽⁷⁾. Zgodnie z literaturą naukową tworzenie w Europie rad ds. polityki żywnościowej w rzeczywistości na dobre rozpoczęło się wraz z ratyfikacją w 2015 r. mediolańskiego paktu na rzecz miejskiej polityki żywnościowej, czyli międzynarodowego porozumienia w sprawie miejskiej polityki żywnościowej, podpisanego przez ponad 260 miast na całym świecie, w którym poparto utworzenie tych rad w kilku europejskich miastach/regionach. Rady takie pojawiły się również na obszarach wiejskich lub podmiejskich, bez bezpośredniego powiązania z miastem ⁽⁸⁾.

2.6. Rady ds. polityki żywnościowej zazwyczaj działają na szczeblu regionalnym i/lub gminnym, chociaż niektóre z nich istnieją na poziomie stanu/prowincji i kraju. Są one często sposobem na ponowne powiązanie miast z produkcją żywności w otaczających je regionach i zapewnienie skutecznego zarządzania lokalną i regionalną polityką żywnościową, lecz mogą być również istotne dla społeczności zamieszkujących poza obszarami miejskimi. Można je interpretować jako sieci łączące

⁽²⁾ Między innymi: Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wkład społeczeństwa obywatelskiego w rozwój kompleksowej polityki żywnościowej w UE” (opinia z inicjatywy własnej) (Dz.U. C 129 z 11.4.2018, s. 18) oraz Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Strategia »od pola do stołu« na rzecz sprawiedliwego, zdrowego i przyjaznego dla środowiska systemu żywnościowego” (COM(2020) 381) (Dz.U. C 429 z 11.12.2020, s. 268).

⁽³⁾ Zob. sprawozdania Międzyrządowego Zespołu ds. Zmian Klimatu (IPCC): <https://www.ipcc.ch/report/sixth-assessment-report-cycle/>.

⁽⁴⁾ „Power to the people?” [Władza dla ludzi?], „Food Democracy initiatives’ contributions to democratic goods” [Wkłady inicjatyw na rzecz demokracji żywnościowej w dobra demokratyczne], Jeroen J. L. Candel, maj 2022.

⁽⁵⁾ Zob. definicje w następujących artykułach naukowych: „Opportunities and challenges of food policy councils in pursuit of food system sustainability and food democracy – a comparative case study from the Upper-Rhine region” [Szanse i wyzwania dla rad ds. polityki żywnościowej dążących do zrównoważoności systemu żywnościowego i demokracji żywnościowej: porównawcze studium przypadku z regionu Górnego Renu], Mooney, 2022 oraz „Food Policy Councils: Lessons learned” [Rady ds. polityki żywnościowej: wyciągnięte wnioski], Harper et al., 2009.

⁽⁶⁾ Pierwsza amerykańska Rada ds. Polityki Żywnościowej została powołana w 1982 r. w Knoxville w stanie Tennessee.

⁽⁷⁾ Przykłady europejskich rad ds. polityki żywnościowej lub podobnych miejskich inicjatyw żywnościowych można znaleźć w projektach w ramach programów „Horyzont 2020” i „Horyzont Europa” – które to projekty koncentrują się na polityce rolno-spożywczej i narzędziach służących poprawie systemów żywnościowych – takich jak: Cities2030, FoodSHIFT 2030, FoodCLIC, FEAST i FOOD TRAILS.

⁽⁸⁾ Franzen-Castle, L. i in., „Engaging Rural Community Members with Food Policy Councils to Improve Food Access: Facilitators and Barriers” [Angażowanie członków społeczności wiejskich w działalność rad ds. polityki żywnościowej w celu poprawy dostępu do żywności: ułatwienia i bariery], *Journal of Hunger & Environmental Nutrition* 17, 207–223, 2022.

cel zrównoważonego rozwoju z celami demokracji i dobrych rządów przez inicjowanie procesów partycypacyjnych, opartych na współpracy i deliberatywnych między rolnikami, przedsiębiorcami sektora spożywczego, konsumentami i innymi podmiotami. Głównymi przykładami w Unii Europejskiej jest rada ds. polityki żywnościowej⁽⁹⁾ utworzona w 2017 r. w Katalonii z organem zarządzającym składającym się z 33 członków, w tym władz regionalnych i lokalnych, kluczowych podmiotów łańcucha żywnościowego, osób z obszarów wiejskich (lecz z myślą o rozszerzeniu z pięcioma członkami reprezentującymi m.in. ministerstwa ds. edukacji, kultury, równości i feminizmu) i współpracującym z 42 miastami, a także sieć rad ds. polityki żywnościowej (2016 r.), która skupia 30 lokalnych rad opartych na podejściu oddolnym (głównie z Niemiec) i 40 inicjatyw założycielskich.

2.7. Przykłady krajowych rad ds. polityki żywnościowej są w UE bardziej ograniczone. We Francji Krajowa Rada ds. Żywności (CNA⁽¹⁰⁾) jest niezależnym organem doradczym dla ministrów, który jest konsultowany w sprawie rozwoju polityki żywnościowej i wydaje opinie w celu zarówno wnoszenia wkładu w decyzje publiczne, jak i informowania różnych zainteresowanych stron w łańcuchu żywnościowym na takie tematy, jak: jakość żywności, kwestie dotyczące konsumentów, żywienie, bezpieczeństwo zdrowotne, dostęp do żywności i zapobieganie kryzysom. *Terres en ville*, francuska sieć zainteresowanych stron w zakresie miejskiej polityki rolnej i żywnościowej⁽¹¹⁾, utworzona w 2000 r., łączy francuskie miasta i izby rolnicze⁽¹²⁾ o wspólnych celach, aby współtworzyć metropolitalne polityki rolne i żywnościowe z udziałem przedstawicieli władz samorządowych i specjalistów. Te terytorialne projekty żywnościowe są finansowane i kierowane przez władze publiczne, co czasami prowadzi do napięć z innymi szczeblami instytucjonalnymi. Doświadczenie pokazuje brak zaangażowania obywateli w kształtowanie polityki żywnościowej (na szczeblu lokalnym i krajowym). W Portugalii w 2018 r. utworzono Krajową Radę Bezpieczeństwa Żywnościowego i Żywienia (CONSANP)⁽¹³⁾. W Luksemburgu utworzenie organizmu opartego na porozumieniu zainteresowanych stron, zwanego Krajową Radą ds. Polityki Żywnościowej, przewidziano w porozumieniu koalicyjnym na lata 2018–2023⁽¹⁴⁾; jak dotąd rada ta jednak oficjalnie nie powstała. W Niderlandach trwa organizacja szczytu obywatelskiego w sprawie przyszłości rolnictwa, jednak do tej pory nie przyznano mu żadnego wsparcia/finansowania ze strony decydentów politycznych⁽¹⁵⁾.

2.8. Warto również wspomnieć o Nordyckim Laboratorium Polityki Żywnościowej utworzonym przez Nordycką Radę Ministrów⁽¹⁶⁾ i na jej potrzeby, aby „pomóc w rozwiązaniu problemów związanych z żywnością określonych jako wyzwania w ramach Agendy ONZ na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030”.

2.9. W swoich opiniach⁽¹⁷⁾ EKES wezwał do utworzenia „Europejskiej Rady ds. Polityki Żywnościowej”, która to Rada pomogłaby wypracować bardziej zintegrowane i partycypacyjne podejście do kształtowania polityki żywnościowej, przyspieszyłaby dostosowanie polityki na szczeblu unijnym, krajowym i lokalnym, zapewniłaby zainteresowanym stronom platformę do wzajemnego uczenia się przez wymianę dobrych praktyk oraz zadbałaby o uwzględnienie wszystkich punktów widzenia przedstawicieli różnych sektorów.

2.10. Celem niniejszej opinii z inicjatywy własnej jest przedstawienie konkretnych pomysłów dotyczących zarządzania systemami żywnościowymi oraz znaczącego i zorganizowanego zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego, w tym młodych ludzi, w opracowywanie, monitorowanie i wdrażanie polityki żywnościowej. W opinii przeanalizowano również sposoby, w jaki można zaangażować organy odpowiedzialne za edukację oraz przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego reprezentujących szkoły i rodziców uczniów w celu wspierania wczesnej edukacji przyszłych pokoleń w zakresie zrównoważonej i zdrowej żywności, w oparciu o niedawne prace dotyczące edukacji młodzieży⁽¹⁸⁾ i programu dla szkół w UE⁽¹⁹⁾.

3. Wnioski wyciągnięte z istniejących rad ds. polityki żywnościowej na szczeblu lokalnym i krajowym

3.1. Istniejące rady ds. polityki żywnościowej stanowią mozaikę instytucji o różnych formach i strukturach prawnych i organizacyjnych, misjach, celach i działaniach dostosowanych do potrzeb i priorytetów społeczności miejskiej, której służą, począwszy od organizacji nienastawionych na zysk, przez formy hybrydowe, po organy rządowe (lokalne). Stosują one różne partycypacyjne podejścia oraz metody opracowywania i przekształcania miejskich systemów żywnościowych.

⁽⁹⁾ Consell Català de l’Alimentació.

⁽¹⁰⁾ CNA: www.cna-alimentation.fr/.

⁽¹¹⁾ Terres en villes: www.terresenvilles.org/.

⁽¹²⁾ Montpellier, Rouen, Voiron, Le Havre, Artois (Béthune, Bruay-en-Artois), Douai, Angers, Rennes, Saint-Nazaire, Nantes, Lorient, Toulouse, Grenoble, Saint-Étienne, Lyon, Besançon, Dijon, Nancy, Metz, Amiens, Lille, Auxerre, Poitiers (2022).

⁽¹³⁾ Conselho Nacional de Segurança Alimentar e Nutricional entra em funcionamento.

⁽¹⁴⁾ Rada ds. polityki żywnościowej: <https://food.uni.lu/projects/research-projects/food-policy-council/>.

⁽¹⁵⁾ <https://g1000landbouw.nl/>

⁽¹⁶⁾ Nordyckie Laboratorium Polityki Żywnościowej: www.norden.org/en/nordic-food-policy-lab.

⁽¹⁷⁾ Między innymi: Dz.U. C 129 z 11.4.2018, s. 18 oraz Dz.U. C 429 z 11.12.2020, s. 268.

⁽¹⁸⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wzmocnienie pozycji młodzieży w celu osiągnięcia zrównoważonego rozwoju poprzez edukację” (opinia z inicjatywy własnej) (Dz.U. C 100 z 16.3.2023, s. 38).

⁽¹⁹⁾ Raport informacyjny EKES-u „Ocena programu dla szkół w UE”.

3.2. Wydaje się, że we wszystkich tych organizacjach dominuje wspólny cel, mianowicie potrzeba stworzenia zrównoważonego, zdrowszego, przejrzystego i sprawiedliwszego systemu żywnościowego dla wszystkich. Inne cele regionalnych i lokalnych rad ds. polityki żywnościowej obejmują osiągnięcie suwerenności żywnościowej, rozwój krótszych i lokalnych łańcuchów dostaw żywności, ograniczenie marnotrawienia żywności, tworzenie ogrodów wspólnotowych, łączenie miast i obszarów wiejskich, rozwój lokalnych rynków żywności, promowanie rolnictwa miejskiego i wspieranie dynamicznej kultury żywienia.

3.3. Aby osiągnąć ten cel, organizacje te angażują się w szeroki zakres działań, które nie zawsze obejmują opracowywanie polityki, doradztwo w jej zakresie lub jej zmianę. Większość rad ds. polityki żywnościowej opiera się na podejściach oddolnych i wspiera tworzenie sieci kontaktów, rzecznictwo, edukację, podnoszenie świadomości i opracowywanie projektów. Inne opierają się na polityce, np. we Francji.

3.4. Celem tych kierowanych przez społeczności rad jest uczynienie z demokracji żywnościowej przewodniej zasady proceduralnej. Struktury organizacyjne służące koordynacji, doradztwu itp. umożliwiają różnym zainteresowanym stronom angażowanie się w przywództwo, pomoc, partnerstwa i inne funkcje w zakresie samodzielnego zarządzania. Członkostwo w radach ds. polityki żywnościowej jest najczęściej otwarte dla wszystkich osób zainteresowanych kwestiami dotyczącymi zrównoważonego systemu żywnościowego i skłonnych do przestrzegania zasad demokratycznych. Poza regularnym członkostwem w tych radach często tworzy się partnerstwa instytucjonalne z agencjami rządowymi, przedsiębiorstwami i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, które działają na rzecz transformacji obecnych systemów żywnościowych w kierunku zrównoważonego rozwoju; partnerstwa te opierają się również na praktykach demokratycznych, w tym na zbiorowej kontroli i zbiorowym podejmowaniu decyzji. Ponadto rady ds. polityki żywnościowej są partnerami z (samo) rządem, co jest głównym przejawem demokratycznych rządów.

3.5. Z punktu widzenia rad ds. polityki żywnościowej zrównoważony charakter systemu żywnościowego jest nadrzędnym celem, do którego dąży się poprzez osiąganie strategicznych (ogólnych) celów, takich jak wspieranie odpornych systemów żywnościowych, zwiększanie dostępu do zdrowej i zrównoważonej żywności i wiedzę na ten temat, zwalczanie marnotrawienia żywności poprzez gospodarkę o obiegu zamkniętym, wspieranie rozwoju gospodarczego, promowanie równości w systemie żywnościowym, promowanie zrównoważenia środowiskowego oraz zwiększanie wiedzy na temat zdrowej żywności i popytu na nią.

3.6. W europejskich radach ds. polityki żywnościowej dominują dwa rodzaje form prawnych: stowarzyszenia i organizacje nienastawione na zysk, oddolne struktury tworzone przez społeczeństwo obywatelskie oraz oddzielne struktury utworzone przez lokalne władze gminne. Poza obywatelami większość rad ds. polityki żywnościowej skupia szerokie grono członków, w tym przedsiębiorstwa prywatne, organy administracji publicznej i zainteresowane strony w sektorze żywności, zdrowia i edukacji. Skupiają one także szeroką reprezentację lokalnych grup społecznych.

3.7. Finansowanie rad jest bardzo zróżnicowane. Niektóre rady ds. polityki żywnościowej mają opłacany personel lub korzystają z (dużych) finansowanych programów i projektów, inne polegają całkowicie na wkładach rzeczowych i wolontariatach. Źródła pozyskiwania funduszy są różne: od rocznego wsparcia rządowego po składki członkowskie, dotacje na badania lub inne dotacje, wsparcie prywatnych fundacji i darowizny. Działania w zakresie pozyskiwania funduszy, wkłady członków, darowizny oraz dotacje/świadczania publiczne są głównymi źródłami finansowania dla rad ds. polityki żywnościowej utworzonych jako organizacje lub stowarzyszenia nienastawione na zysk, podczas gdy rady ds. polityki żywnościowej tworzone przez władze gminne opierają się głównie na rocznym budżecie rady miasta.

3.8. Istnieją także potencjalne problemy: badania pokazują, że rady ds. polityki żywnościowej mogą również mieć negatywne skutki lub nie zawsze funkcjonować optymalnie⁽²⁰⁾, np. jeżeli grupy znajdujące się w najtrudniejszej sytuacji są niedostatecznie reprezentowane lub jeżeli interesy osobiste mają duży wpływ. Innym ważnym wyzwaniem polega na tym, że jakość obrad zależy od równego uczestnictwa, dobrej organizacji procesu oraz skupienia się na wiedzy/wartościach, a nie na interesach. W związku z tym EKES podkreśla potrzebę rzeczywistej inkluzywności i wysokiej jakości obrad w ramach rad ds. polityki żywnościowej, co wymaga wyjścia poza otwarte członkostwo, które samo w sobie nie wystarczy do zapewnienia prawdziwej reprezentatywności, w szczególności grup tradycyjnie niedostatecznie reprezentowanych w społeczeństwie.

3.9. EKES uważa ponadto, że rady ds. polityki żywnościowej powinny współpracować z młodymi pokoleniami, w tym poprzez edukację. Edukacja w zakresie zrównoważonych systemów żywnościowych powinna być traktowana priorytetowo w przyszłych pokoleniach, ze szczególnym uwzględnieniem wiedzy na temat zrównoważonych i zdrowych sposobów odżywiania, łańcucha produkcji od początku do końca w celu określenia, kto i w jaki sposób ją produkuje, oraz wyjaśnienia dystrybucji w naszym systemie żywnościowym, od rolnika lub hodowcy do produktu końcowego konsumowanego przez

⁽²⁰⁾ „Power to the people? Food Democracy initiatives' contributions to democratic goods” [Władza dla ludzi? Wkłady inicjatyw na rzecz demokracji żywnościowej w dobra demokratyczne].

obywatela. W związku z tym EKES zaleca włączenie właściwych organów odpowiedzialnych za edukację do rad ds. polityki żywnościowej, by we współpracy z sektorem rolno-spożywczym określić priorytetowe treści dotyczące żywności w systemie edukacji. Ponadto uczenie się przez całe życie rodziców i kształcenie obywateli powinny wspierać edukację dzieci ⁽²¹⁾.

4. Wezwanie do utworzenia Europejskiej Rady ds. Polityki Żywnościowej

4.1. Oddolna tradycja rad ds. polityki żywnościowej jest bogata, ale nie była w stanie wpłynąć na postępy i odporność na poziomie europejskim. Reforma zarządzania systemami żywnościowymi jest nieunikniona i musi zostać przeprowadzona w sposób przywracający demokrację i rozliczalność systemów żywnościowych. Przyszłe ramy dotyczące zrównoważonych systemów żywnościowych wymagają starannego ukierunkowania zapewniającego skoordynowane zmiany we wszystkich sektorach. To poprzez zwiększenie rozliczalności i uczestnictwa można najskuteczniej obejść weto zasiedziały podmiotów o niewielkim zainteresowaniu zmianami, a skutki prawdziwie kompleksowej polityki żywnościowej mogą być regularnie oceniane, zmieniane i ulepszone. Dlatego też zdaniem EKES-u ustanowienie Europejskiej Rady ds. Polityki Żywnościowej będzie tak kluczowym krokiem w kierunku realizacji kompleksowej wizji polityki żywnościowej ⁽²²⁾.

4.2. Europejska Rada ds. Polityki Żywnościowej powinna:

4.2.1. opierać się na podstawach naukowych i zapewniać mechanizm doradztwa naukowego; być zaufanym i wiarygodnym źródłem badań i doradztwa naukowego;

4.2.2. mieć następujący skład:

— eksperci akademicy i naukowcy (w ramach EFPC lub jako komitet doradczy),

— podmioty w łańcuchu dostaw żywności (rolnicy, przedsiębiorstwa spożywcze i przetwórcy, sprzedawcy detaliczni, związki zawodowe itp.), podmioty systemu edukacji i organizacje społeczeństwa obywatelskiego (sieci ds. walki z ubóstwem, banki żywności, platformy społeczne, organizacje pozarządowe zajmujące się ochroną środowiska i rozwojem); przedstawiciele młodzieży; partnerzy społeczni,

— przedstawiciele instytucji (Parlament, Rada, Komisja, EKES, KR);

4.2.3. po zakończeniu fazy wstępnej w skład EFPC powinni wchodzić również przedstawiciele szczebla lokalnego, regionalnego i krajowego oraz rady ds. polityki żywnościowej o zorganizowanej łączności między odpowiednimi szczeblami; Obecnie krajowe rady ds. polityki żywnościowej nie są wystarczająco rozpowszechnione, aby zapewnić równą reprezentację wszystkich krajów;

4.2.4. być organem instytucjonalnym, na rzecz którego instytucje UE powinny być zaangażowane i zapewniać poparcie polityczne; chodzi o niezależny, autorytatywny organ ds. planowania długoterminowego, organ niedepartamentalny, który powinien cieszyć się zaufaniem (organ przewodni), mający na celu sprostanie przyszłości w tej dziedzinie ukierunkowanej na zrównoważone systemy żywnościowe i działający stymulująco;

4.2.5. być stałym źródłem rzetelnych porad i opartych na dowodach wariantów strategicznych i zaleceń dotyczących kierunku systemu żywnościowego UE, w odniesieniu do których instytucje UE powinny być zobowiązane do przekazywania zwrotnych i uzasadnionych informacji; Rada powinna zbadać możliwości realizacji i monitorowania istniejących zobowiązań UE, dokonać oceny krajowych planów polityki żywnościowej i przełożyć je na politykę, która zapewnia postęp społeczny dzięki żywności; powinna także zaangażować się w dyskusję na temat funkcjonowania globalnych systemów żywnościowych;

4.2.6. poprawić spójność między obszarami polityki (takimi jak wspólna polityka rolna, wspólna polityka rybołówstwa, prawo do pożywienia, przepisy dotyczące zdrowego odżywiania, zamówienia publiczne, polityka edukacyjna itp.) oraz promować innowacje społeczne na rzecz dobrostanu wszystkich podmiotów łańcucha żywnościowego, z uwzględnieniem potrzeby wymiany pokoleniowej rolników;

⁽²¹⁾ Dz.U. C 100 z 16.3.2023, s. 38.

⁽²²⁾ Sprawozdanie IPES na temat żywności: CFP_FullReport.pdf (ipes-food.org) oraz De Schutter, O., Jacobs, N. i Clément, C., „A 'Common Food Policy' for Europe: How governance reforms can spark a shift to healthy diets and sustainable food systems” [Wspólna polityka żywnościowa dla Europy: W jaki sposób reformy zarządzania mogą pobudzać przejście na zdrowy sposób odżywiania i zrównoważone systemy żywnościowe], *Food Policy* 96, 2020.

4.2.7. w odniesieniu do rad ds. polityki żywnościowej zapewniać wsparcie (finansowe i strukturalne) oraz promocję oddolnych podejść do zrównoważonych lokalnych, regionalnych i krajowych systemów żywnościowych, dążąc do zniwelowania przepaści między obszarami wiejskimi i miejskimi oraz polaryzacji między producentami a konsumentami poprzez wspieranie dialogu obywatelskiego (w tym dzięki włączeniu przedstawicieli młodzieży, słabszych i zmarginalizowanych grup społecznych, podmiotów wiejskich, partnerów społecznych) oraz umożliwiając systematyczny rozwój tych rad i sprzyjając synergii między władzami lokalnymi a społeczeństwem obywatelskim;

4.2.8. ostatecznie stworzyć sieć rad ds. polityki żywnościowej na szczeblu UE będącą platformą wymiany najlepszych praktyk i spostrzeżeń z myślą o przekazywaniu informacji i wywieraniu wpływu na politykę UE;

4.2.9. zapewniać synergii z innymi istniejącymi platformami UE, takimi jak Koalicja UE na rzecz Polityki Żywnościowej⁽²³⁾, Unijna Platforma ds. Strat i Marnotrawienia Żywności⁽²⁴⁾, europejska platforma zainteresowanych stron gospodarki o obiegu zamkniętym (ECESP)⁽²⁵⁾ i pakt UE na rzecz obszarów wiejskich⁽²⁶⁾.

4.3. EKES jest gotów zapewnić przestrzeń do zwoływania posiedzeń Europejskiej Rady ds. Polityki Żywnościowej. Udany przykładem jest już europejska platforma zainteresowanych stron gospodarki o obiegu zamkniętym – wspólna inicjatywa EKES-u i Komisji⁽²⁷⁾.

Bruksela, dnia 14 czerwca 2023 r.

Oliver RÖPKE
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽²³⁾ Koalicja UE na rzecz Polityki Żywnościowej.

⁽²⁴⁾ Unijna Platforma ds. Strat i Marnotrawienia Żywności.

⁽²⁵⁾ Europejska platforma zainteresowanych stron gospodarki o obiegu zamkniętym.

⁽²⁶⁾ Pakt na rzecz obszarów wiejskich. https://rural-vision.europa.eu/rural-pact_en.

⁽²⁷⁾ Europejska platforma zainteresowanych stron gospodarki o obiegu zamkniętym.